

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

на тему **ЖИВОПИСНЕ ПАННО ДЛЯ МУЗЕЮ МОРСКОГО ФЛОТУ В М.
ОДЕСА НА ТЕМУ «ДУША ПОРТОВОГО МІСТА»**

Виконала: студентка 4 курсу,
спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Монументальне мистецтво та стріт-
арт»
(назва освітньо-професійної програми)

НАТАЛІЯ ФІЛПОВА
(ім'я та прізвище)

Керівник проф. ВОЛОДИМИР НОСЕНКОВ
(ім'я та прізвище)

Рецензент доц. ДМИТРО КУРСІН
(ім'я та прізвище)

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису / денна форма навчання

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

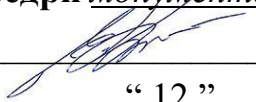
Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

ОПП «Монументальне мистецтво та стріт-арт»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри монументального живопису

 Євген КОТЛЯР

“ 12 ” червня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

ФІЛПОВА НАТАЛІЯ

1. Тема проекту (роботи) **Живописне панно у музей морського флоту в м. Одеса на тему «Душа портового міста»**

керівник проекту (роботи) Носенков Володимир Миколайович, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри монументального живопису ХДАДМ

затверджені наказом вищого навчального закладу від “5” травня 2025 р. №118-ОС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) .06.2025

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Художньо-технологічні засоби виконання тв*
- *Перелік графічного матеріалу (з точним зазномом);*
- *Висновки;*

- Список літератури;
- Ілюстративні матеріали аченням обов'язкових креслень): форескіз, живописне панно, проектна частина

6. Дата видачі завдання 18 лютого 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Затвердження теми дипломної роботи	Лютий	ОК
2	Аналіз аналогів	Лютий-березень	ОК
3	Розробка авторської концепції рішення теми	Березень	ОК
4	Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;	Березень-квітень	ОК
5	Затвердження ескізів рішення теми	Квітень	ОК
6	Систематизація інформації до пояснювальної записки	Травень	ОК
7	Виконання оригіналів дипломної роботи	Травень-червень	ОК
8	Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи	Травень-червень	ОК
9	Захист дипломної роботи	Червень	ОК

Студент _____
(підпис)

Філіпова Наталія
(ім'я та прізвище)

Керівник проекту (роботи) _____ Носенков Володимир
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗМІСТ

Завдання проекту	2
Зміст	4
Вступ	5
Живописне панно для музею морського флоту.....	6
Концепція роботи	7
Робота з аналогами.....	8
Збір матеріалу та пошуки образів.....	9
Сценарій роботи	10
Колористичне, стильове та технологічне рішення	11
Склад проекту	12
Список використаних джерел.....	13
Альбом ілюстрацій	14

Вступ

Монументальне мистецтво — це мистецтво, яке виходить за межі суто естетичного і вбудовується в простір, стаючи його частиною. Воно не просто «висить» на стіні, як живопис у рамі, а живе в архітектурі, на вулиці, в громадському середовищі.

Його масштаб — не лише фізичний, а й ідейний: воно покликане взаємодіяти з людьми, середовищем, історією та пам'яттю.

Це може бути фреска, мозаїка, вітраж, барельєф чи мурал — головне, що монументальне мистецтво завжди “вписане” в контекст. Воно має силу формувати настрої простору, надавати значення місцю, розповідати історії або ставити питання. Якщо зануритися глибше — монументальне мистецтво — це діалог із вічністю. У ньому є щось дуже тілесне й водночас духовне. Тілесне — бо ти маєш справу з матеріалом, з поверхнею, з масштабом, що впливає на тіло: ти тягнешся, ходиш навколо, відчуваєш вагу кольору, фактури, ритму. А духовне — бо це мистецтво не лише про “подивитися”, а про “пережити”.

Монументальне мистецтво говорить мовою простору — мовою каменю, тіні, вітру, світла. Це як архітектура душі — у ньому відчувається час. Воно може бути дуже тихим, але присутнім. Як шрам на тілі міста або як молитва, викарбувана на стіні.

Монументальне мистецтво змушує художника мислити не лише про себе, а про інших: хто буде це бачити, в якому середовищі, як воно змінюватиметься з роками, з погодою, з подіями. Це — відповідальність, але й глибока інтимність. Бо в ньому є щось майже сакральне — навіть коли воно не про релігію.

Таким чином, монументальне мистецтво є не лише формою естетичного вираження, але й важливим інструментом збереження історичної пам'яті, формування культурної ідентичності та комунікації між поколіннями.

Живописне панно «Душа портового міста»

Я живу в місті, де море — не просто фон, а живий учасник щоденного життя. Воно формує ритм, характери, і навіть кольори повітря. Саме звідти народилася ця робота — з багатьох спостережень, звуків і історій, що залишаються у портах, на рибальських причалах і в серцях людей.

Ця фреска — спроба вловити дух морського міста через образи його мешканців: рибалок, вантажників, музик, кораблів, міфів і буденності. Тут поєднуються елементи античного спадку (як втілення вічного зв'язку людини з морем) та образи індустріальної доби — символи праці, сили і пам'яті.

Я хотіла створити не просто сцену з минулого, а простір, у якому глядач може відчутти дотик хвилі, запах риби, пісню акордеона і шум порту. Ця фреска — про людей моря, їхню гідність і щоденну тишу, яку несуть хвилі.

У композиції переплетені образи моряків, рибалок, портового життя, вантажних робіт, кораблів, пароплавів і міської архітектури портових міст. Усе це — прямі елементи морської історії та культури. Це не абстрактне море, а його конкретне обличчя — праця, побут, обличчя людей, які з ним живуть. Центральна частина фрески містить зображення античних статуй і постаті Нептуна — бога морів. Це зв'язок між морською історією як реальністю й міфом, натякаючи на глибину морської теми в культурі людства. Флот — це не лише техніка, а й давні уявлення про стихію, яку треба підкорити. Рибалки, вантажники і робітники — це свого роду вшанування праці простих людей, які були серцем морської економіки. Музей морського флоту — це не лише про кораблі, а й про людей, що їх будували, вантажили, обслуговували. Фреска показує це людяне, справжнє обличчя флоту. Елементи індустріальної доби: дим з труби пароплава, костюми початку XX століття, архітектура портового міста. Це все працює як візуальний архів — фреска стає мовою історії, яку музей прагне зберегти. Я хотіла створити емоцію ностальгії,

гідності, сили й зв'язку з морем. Щоб створити відповідну атмосферу для музею: глядач входить не просто у виставкову залу, а в простір, де оживає дух моря.

Це живописне панно наче простір пам'яті, що ідеально підкреслює суть музею морського флоту: не лише розповідати про кораблі, а й передавати життя, що було навколо них.

Концепція живописного панно «Душа портового міста»

Ця робота присвячена глибокому зв'язку людини з морем — як із джерелом життя, праці, культури та міфу. Через образи рибалок, портових робітників, міської архітектури, античних руїн і постаті Нептуна фреска поєднує реальність і символіку, буденність і вічність.

Мета — створити візуальну мозаїку пам'яті морського міста, де переплітаються історія, міфологія та емоційна присутність людини в середовищі моря. Робота відображає не лише матеріальну сторону морського флоту, а й духовну, культурну й особисту.

Авторське осмислення:

Я живу в місті біля моря, і ця стихія завжди була для мене більше ніж просто краєвид. Море — це дихання мого міста, це робота, пісня, очікування, і тиша. У процесі створення фрески я прагнула не стільки зобразити зовнішній світ, скільки передати атмосферу — дух порту, тінь історії, і присутність людини в цьому просторі.

Ця фреска — мій внутрішній діалог із морем, з його міфами і його буденністю.

РОБОТА З АНАЛОГАМИ

У процесі роботи над власною творчою концепцією я надихалася мистецькими практиками та стилістичними підходами ряду відомих авторів. Аналізуючи їх роботи, я намагалась зрозуміти, як вони втілювали свої ідеї, передавали емоції та працювали з матеріалом. Це дало мені змогу краще сформулювати власне бачення та створити унікальний художній проєкт. Особливо мене вразили роботи

Завдяки цьому аналізу та рефлексії над аналогами, я створила власну роботу, яка водночас має індивідуальне звучання та зберігає зв'язок з традиціями та новаторськими підходами у мистецтві.

- Італійський реалізм XX століття (Novecento Italiano)

Зокрема, твори Акілле Фуні, Маріо Сіроні. Манера — масивні фігури, серйозні обличчя, міфологізація сучасності

- Мексиканський монументалізм (Дієго Рівера)

Дієго Рівера — вшанування праці, поєднання історії, міфу та сучасності, багатофігурна композиція з глибоким символізмом.

- Українська монументалістика 20 ст.

Українські фрески 1960-х — з твори Валерія Ламаха, Григорія Гаврильця — через поєднання теми історії та стилізованих архітектурних елементів, а також духу міфу в простій мові.

Також надихалась картинами Айвазовського, у яких присутня драматична атмосфера, поєднання стихій природи (хвилі, море, небо) і людської діяльності. Репеном і його передачею побуту простих людей, робітничої тематики, морського життя.

Клодом Моне та Каміля Піссарро, їхньою м'якою, розсіяною світлотінню, теплою гаммою, пейзажі міста та води, які створювали атмосферні сцени портів, набережних, міст у серпанку.

Моя фреска — це осмислення монументального мистецтва з елементами соціального реалізму, міфологічної символіки та емоційної ностальгії. Це десь між пам'яттю народу і міфом, між документальністю і поезією.

Сценарій роботи

Вступ / Емоційний тон: музика і порт Зліва — акордеоніст на фоні теплого заходу, портові краєвиди, закохана пара на набережній. Це мирний, майже ностальгійний початок, в якому звучить мотив «пісні моря». Він задає людський тон композиції — ми не в легенді, ми в живому місті. Це момент зупинки в часі, перед початком глибшої розповіді.

Поглиблення: зрушення в символічний простір. Центральна частина веде нас у міфологічно-історичний шар. Постать Нептуна з тризубом, античні руїни, фігура жінки в драпіровці — тут починається переосмислення міста як спадкоємця великої історії. Море — не лише сцена, а сила, що формує культури. Це момент піднесення, трансформації реального в умовно-міфічне.

Кульмінація: праця і колективність. У нижній частині — робітники переносять вантаж, інші — витягують якір за ланцюг, чоловік із рибою. Це центр події, найжиттєвіший момент — фізична праця. Вона тут представлена як геройський акт, як продовження історії цивілізації (античної, індустріальної, сучасної). Це розкриття сенсу: усе — заради людської взаємодії з морем, яке годує і випробовує.

Завершення / Стан спокою. Праворуч — спокійна постать рибалки з рибою, місто на фоні, дим із пароплава, спокійна вода. Це післядія, наслідок усього попереднього. Людина знову — головний герой, що залишився в центрі історії. Це сцена усвідомлення, мудрості, тиші після гомону.

Узагальнення сценарію: Фреска розгортається як візуальна поема.

від музики і спогадів → через міф і велич → до конкретної праці → і спокійного завершення.

Це цикл життя морського міста, і в ньому вкладено не тільки дію, а й часовий ритм — ніби день пройшов або пролетіли століття.

КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ

Композиційне рішення: Робота являє собою живописне панно з множинністю планів. На передньому плані яскраві, детально виписані фігури людей. На середньому та задньому планах античні руїни, кораблі, міські пейзажі. Переплетення реальності й міфології. У композиціях поєднано сцени з реального життя з образами античних богів і скульптур, що створює відчуття казковості чи глибокої метафори. Динаміка і ритм - фігури часто повернуті в різні боки, рухаються, працюють, що створює динамічний ритм. Елементи води та диму додають відчуття руху.

Стилістика - М'яке моделювання форм. Плавні переходи світла й тіней, пастозна живописна техніка, яка робить картини "туманними", м'якими, майже як сцени зі сну. Сцени повсякденного життя рибалок і портових робітників із великою увагою до деталей, але з романтизованими, ідеалізованими елементами (наприклад, стародавні статуї, море з Нептуном) дає нам зрозуміти, що це реалізм з елементами романтизму. Ретроспективний ефект дає дим, хвилі, серпанок, вони створюють атмосферу ностальгії й загадковості.

Колористика - Переважно теплі тони: золотисті, помаранчеві, коричневі відтінки, які поєднуються з прохолоднішими блакитно-зеленими.

СКЛАД ПРОЕКТУ

До складу проекту входить:

- дипломна записка
- форескіз
- відео
- живописне панно (робота, створена на полотні на підрамнику, розміром 150

х 200 см.)

Список використаних джерел:

1. <https://www.wikiart.org/en/ivan-aivazovsky/the-ninth-wave-1850>
2. <https://www.wikiart.org/en/ilya-repin/barge-haulers-on-the-volga-1873>
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F._%D0%A1%D1%85%D1%96%D0%B4_%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%86%D1%8F
4. <https://www.wikiart.org/uk/kamil-pissarro/mist-v-ruani-doshchoviy-den-1896>
5. <https://suspilne.media/culture/783447-kolivaucis-miz-abstraktnim-ta-realnim-so-varto-znati-pro-vidomogo-sistdesatnika-grigoria-gavrilenka/>
6. <https://supportyourart.com/stories/lamah/>
7. <https://www.wikiart.org/uk/diiego-rivera>
8. https://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Rogotchenko_Mystetstvoznnavstvo_rozdumy_i_zhyttya.pdf
9. <https://www.wikiart.org/uk/mario-sironi/all-works#!#filterName:all-paintings-chronologically,resultType:masonry>

АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ

The Ninth Wave Ivan Aivazovsky. 1850

Barge Haulers on the Volga Ilya Repin 1870

Враження. Схід сонця Клод Моне 1872

Міст в Руані. Дощовий день Каміль Піссарро Дата: 1896

Гавриленко Григорій, Триптих "Літо", 1965 рік. Картон, олія 49×35 (кожна робота).

Urban Landscape

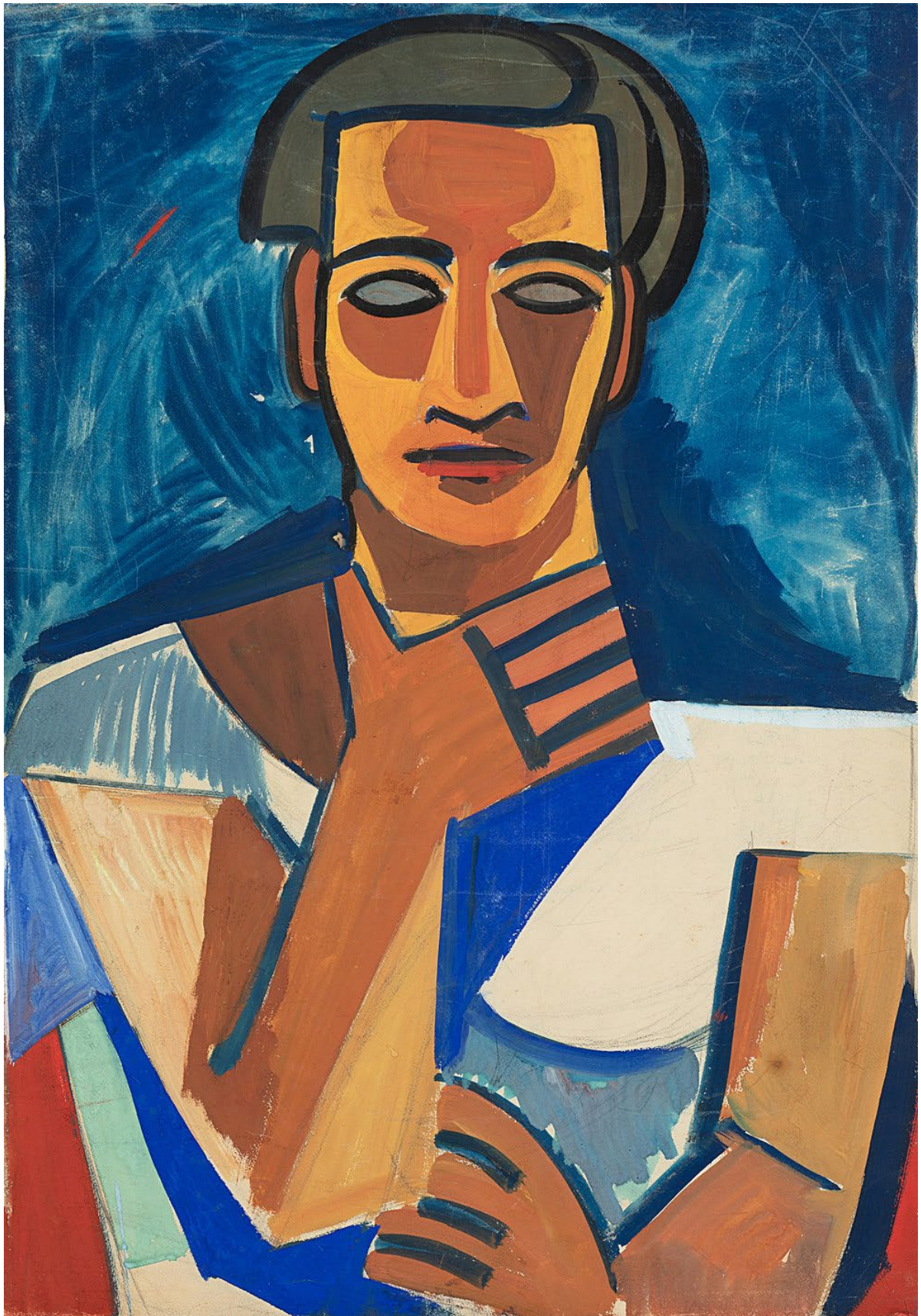
The model of the sculptor

Leader on Horseback

Mario Sironi • 1934-1935

Mario Sironi • 1923-1924

Mario Sironi • 1922

Автопортрет. Початок 1960-х. Приватне зібрання

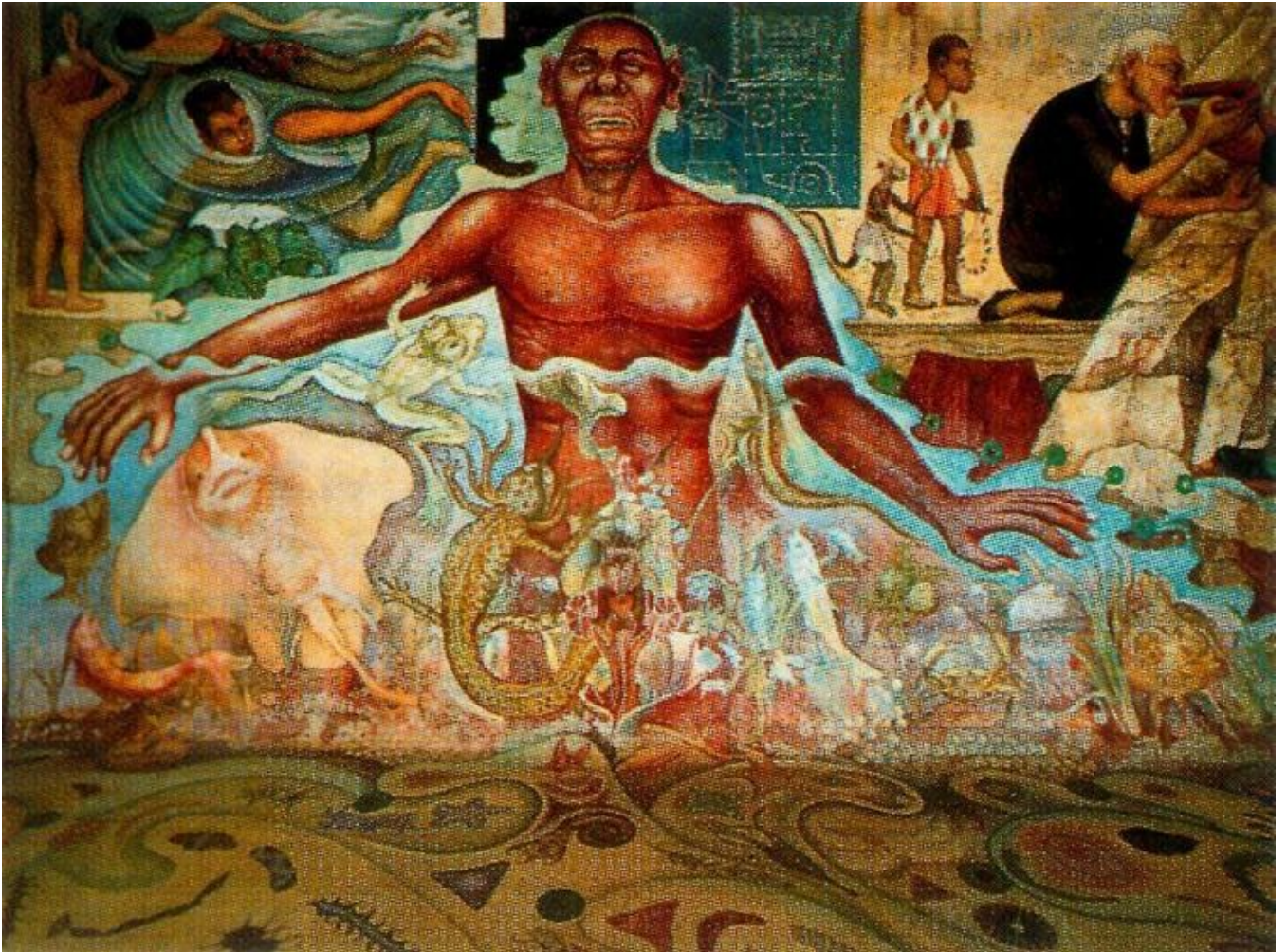

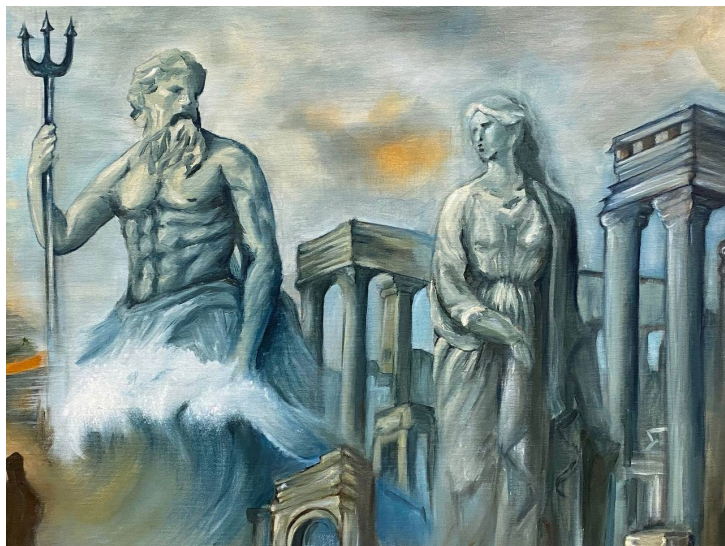
Figure Symbolizing the African Race Дієго Рівєра Дата: 1951

Філіпова Наталія. Проєкт бакалавра
“Душа портового міста” Ескіз 2025

Філіпова Наталія. Проєкт бакалавра
“Душа портового міста” Ескіз 2025

Філіпова Наталія. Проєкт бакалавра
“Душа портового міста” Фрагменти 2025

Філіпова Наталія. Проєкт бакалавра
“Душа портового міста” 2025

Філіпова Наталія. Проєкт бакалавра
“Душа портового міста” Візуалізація в інтер’єрі 2025